

ارزیابی تأثیر تبدیل نقاط روستایی بر کیفیت زندگی روستاهای همجوار با تاکید بر شهر کوت سید نعیم**صالح سلیمی کیا و زهرا خزائی*۲**

۱ گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران Pouya2020pouya@gmail.com

۲ گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران (نویسنده مسئول)

چکیده

زمینه و هدف: شکل گیری، تکوین، رشد و تحول شهرها درسرمینهای مختلف، هم از لحاظ زمانی و هم از لحاظ مکانی پیوسته با تنوع و تفاوت همراه بوده است. دگرگونیهای دهه های اخیر و روند شتابان شهرگرایی در مقابل روستاگرایی، به ویژه در کشورهای جهان سوم، ماهیتی متفاوت داشته و جوامع روستایی را هم از لحاظ کیفی و هم از لحاظ کمی با تحولاتی مسئله ساز روبه رو ساخته است. این پژوهش با هدف ارزیابی تأثیر تبدیل نقاط روستایی بر کیفیت زندگی روستاهای همجوار با تاکید بر شهر کوت سید نعیم شده است.

مواد و روش: در این پژوهش به منظور تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیات از نرم افزار SPSS، آزمون T و به منظور تعیین نقاط ضعف و قوت، تهدیدها و فرصت ها از تکنیک تاپسیس استفاده شده است. برای بررسی نقش شاخص های اقتصادی و اجتماعی و عوامل مرتبط با آن، پرسشنامه ای حاوی گویه هایی در ارتباط با متغیرهای مستقل استخراج و طراحی شد. با استفاده از نرم افزار SPSS پردازش شده اند. جهت بررسی پایایی سوالات تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. یافته های پژوهش: با توجه به مدل تاپسیس شاخص افزایش قیمت زمین های کشاورزی با وزن ۰,۷۵۶ در رتبه اول، شاخص ایجاد و گسترش زمینه های فروش مستقیم محصولات کشاورزی با وزن ۰,۷۴۷ در رتبه دوم، شاخص تنوع تولیدات کشاورزی با وزن ۰,۶۳۵ در رتبه سوم، شاخص بهبود شبکه های ارتباطی و حمل و نقل با وزن ۰,۶۲۵ در رتبه چهارم، شاخص افزایش دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی با وزن ۰,۵۱۲ در رتبه پنجم، قرار گرفت. بحث و نتیجه گیری: در این پژوهش دو فرضیه مطرح شد که بر این اساس میانگین شاخص ها برای فرضیه اول ۳/۴۰ و برای فرضیه دوم ۳/۴۴ که در نتیجه هر دو فرضیه تایید شدند.

کلیدواژه: روستا، کیفیت زندگی، توسعه

مقدمه

شکل گیری، تکوین، رشد و تحول شهرها در سرزمینهای مختلف، هم از لحاظ زمانی وهم از لحاظ مکانی پیوسته با تنوع و تفاوت همراه بوده است. دگرگونیهای دهه های اخیر و روند شتابان شهرگرایی در مقابل روستاگرایی، به ویژه در کشورهای جهان سوم، ماهیتی متفاوت داشته و جوامع روستایی را هم از لحاظ کیفی وهم از لحاظ کمی با تحولاتی مسئله ساز روبه رو ساخته است. به طوری که روز به روز از جمعیت ساکن در روستاها کاسته و در مقابل، به جمعیت شهرها به نحوی ناهنجار افزوده می شود. یکی از راهبردهای مهم نیم قرن اخیر و به منظور مقابله با عدم تعادل های منطقه ای ناشی از رشد فزاینده شهرهای بزرگ، تقویت شهرهای کوچک و میانی در نظام شبکه شهری است. امروزه اکثر جمعیت شهری کشورهای توسعه یافته و رو به توسعه، در شهرهای کوچک و میانی زندگی می کنند و جمعیت ساکن در نواحی روستایی این کشورها با این شهرها رابطه نزدیکی برقرار می نمایند. در این کشورها، شهرهای کوچک به عنوان یک پیوند ضروری در زنجیره روستا-شهری بوده و به عنوان مراکز برای بازاریابی و فرآوری کالاهای کشاورزی، پتانسیلی برای جلوگیری از مهاجرتهای گسترده روستا-شهری و ابزاری برای پخش تکنولوژی مدرن و ارزش ها به حومه شهری در نظر گرفته شده اند همچنین جذب مهاجران در شهرهای کوچک، کاهش در افزایش جمعیت شهرهای بزرگ به وجود آورده و بیشتر چالشهای موجود برای این گروه از شهرها را کاهش خواهد داد. از سوی دیگر فراهم نمودن زیرساختها و بسترهای مورد نیاز برای شهرهای کوچک، سیستم و آرایش سلسله مراتب سکونتگاهی کشورهای در حال توسعه را به اندازه و موزون ساخته و ادامه این روند، بر توسعه اجتماعی - اقتصادی در سطوح ملی، تأثیر خواهد داشت. تا جایی که این گونه شهرها نقش بسیار کلیدی در شکل گیری و توسعه روستاهای مرکزی و یا مراکز رشد روستایی و روند رشد و توسعه روستاهای حوزه نفوذ به دوش دارند. زیرا با فراهم آوردن خدماتی در زمینه برپایی بازار، خدمات شهری همچون امکانات آموزشی و یادگیری، مراقبتهای پزشکی و غیره را برای روستاهای پیرامون خود فراهم می آورند.

در ایران نیز در سال های اخیر نقش و عملکرد شهرهای کوچک و میانی در توسعه منطقه ای مورد توجه قرار گرفته در این میان توسعه شهرهای کوچک از طریق اجرای سیاست ارتقای روستاهای مستعد به شهر شدن، یکی از مهم ترین اقداماتی بوده که با هدف بهبود کیفیت و استانداردهای زندگی در نواحی روستایی انجام گرفته است.

شهر کوت سیدنیم یکی از شهرهای شهرستان دشت آزادگان می باشد که در روند تهیه و تصویب طرح تبدیل نقاط روستایی به شهر، دارای عنوان شهر گردیده است. بنابراین آنچه که در این میان مطرح است این است که: با توجه به تفاوت عوامل متعدد: اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، کالبدی و مدیریتی با نقاط شهری، تبدیل آن به شهر چه تأثیری در بهبود شرایط کیفی زندگی ساکنین شهر و روستاهای همجوار داشته است.

گسترش فعالیت های شهری که بیشتر در بخش های دوم و سوم اقتصادی (صنعت و خدمات) متمرکز است، به طور کلی از جمعیت شاغل در بخش اول (کشاورزی) که بطور سنتی خاص عرصه های روستایی بوده است کاسته و بدین سان موجب جابجایی بخش قابل توجهی از نیروهای فعال از روستاها به سوی شهرها شده است بر همین اساس در فرایند برنامه ریزی توسعه روستایی تقویت و رشد شهرهای کوچک را نمی توان نادیده گرفت. زیرا این کانون ها امکانات و خدماتی را برای نواحی روستایی خود ارائه می دهند و می توانند نقش به سزایی در توسعه نواحی روستایی داشته باشند. بعلاوه رواج استراتژیهای توسعه بازار محور و تأکید بر تولیدات کشاورزی صادراتی نشان از پیوند اقتصادی موثر بین محصولات کشاورزی و بازارهای خارجی دارد. از این جنبه شهرهای کوچک به عنوان یک بازیگر نقش کلیدی، در ارتباط بین پسرکانه های روستایی با بازارهای محلی و فرامحلی را بازی می کنند بنابراین، شهرهای کوچک در توسعه منطقه ای به عنوان یک حلقه اتصال، نواحی کشاورزی را به مراکز بازاری متصل می کنند. از سوی دیگر دسترسی کشاورزان به مراکز بازار شهری می تواند به عنوان یک محرک برای کشاورزان عمل نموده تا میزان تولیدات خویش را افزایش دهند زیرا بازارها می توانند فرصتی برای کشاورزان فراهم نموده تا مازاد تولیدات خود را به فروش برسانند. چرا که شهرهای کوچک به عنوان مراکز برای رشد و توسعه و متحول ساختن نواحی روستایی می باشند بر همین اساس در فرایند برنامه ریزی توسعه روستایی تقویت و رشد شهرهای کوچک را نمی توان

نادیده گرفت. زیرا این کانون ها امکانات و خدماتی را برای نواحی روستایی خود ارائه می دهند و می توانند نقش به سزایی در توسعه نواحی روستایی داشته باشند. از سویی نیز نحوه روابط و مناسبات میان شهر و روستا به صورت های مختلف بر رشد و توسعه سکونتگاههای روستایی همجوار تاثیر می گذارد.

چارچوب نظری

تعریف روستا

کلمه روستا را بعضی از منابع از ریشه رستن و رویدن و در ظاهر در معنای رستگاه در نظر گرفته اند. اگر چنین باشد نشان از تکیه بر اقتصاد کشاورزی ده و اثری جغرافیایی است از فلات ایران زیرا در نواحی غیر نیمه خشک نمی توان هر رستگاهی را آبادی و هر آبادی را رستگاه دانست. واژه روستا که صورت های معرب آن رستاک، رسداق و رزداق و رستاق است همه جا به معنی زمین مزروع و مسکون خارج از شهر آمده است و جای معینی به نسبت ده دارد که امروز هم بسیار با معنای علمی مورد استفاده قرار می گیرد.

عده ای از محققین بر ویژگی های زیر در شناخت مکان های روستایی تاکید دارند:

* چشم اندازهای طبیعی بر چشم اندازهای انسان ساخت تسلط دارد.

* سکونتگاههای روستایی به طور طبیعی از شهر کوچکتر است.

* تراکم جمعیتی در حوزه های روستایی کمتر است.

* یکدستی و تجانس در جوامع روستایی دیده می شود.

* تفاوت طبقاتی کمتری بین روستاییان دیده می شود.

* تحرک فضایی و اجتماعی کمتری در حوزه های روستایی دیده می شود.

* تعاون و همیاری در زندگی اقتصادی روستا اهمیت بسیاری دارد.

* در روستا سهم نیروی کار در بخش خدمات، بسیار کم است.

* بی سوادی در روستا بویژه در میان زنان زیاد است. (خانعلی زاده، ۱۳۸۸)

روستا عبارت است از یک مرکز جمعیت و محل سکونت و کار تعدادی خانوار که در اراضی آن به عملیات کشاورزی اشتغال داشته و درآمد اکثریت آن از طریق کشاورزی حاصل گردد و عرفاً در محل ده یا روستا شناخته شود. روستا گذشته از ویژگی های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی خاص خود، واحدی است که می تواند بی نیاز از دنیای خارج به حیات خود ادامه دهد. در تعریفی دیگر از روستا آمده است، روستا عبارت است از فضای اجتماعی که در آن با توجه به تراکم نسبی ناچیز جمعیت، نوع خاصی از فعالیت اقتصادی-عمدتاً فعالیت کشاورزی- غلبه دارد. روابط اجتماعی - اقتصادی سکونتگاهی روستایی معمولاً در عرصه هایی محدود و مشخص جریان دارد و ساکنان روستایی هویت اجتماعی مشترکی دارند که با نام روستا مشخص می گردد. این مجموعه مکانی- فضایی مبتنی بر روابط اجتماعی و اقتصادی خاص و بستگی ها و پیوند های ویژه محیطی- اکولوژیک، اجتماع معینی را به وجود می آورد که می توان آن را فضای روستایی خواند (شکوئی، ۱۳۸۳).

توسعه پایدار

مفهوم توسعه پایدار^۱ مفهومی است که در سال های اخیر در ادبیات جامعه شناسی مطرح شده است. در سمپوزیمی که در سال ۱۹۹۱ در لاهه برگزار شد، در مورد مفهوم توسعه پایدار آمده است: اگر منظور از توسعه، گسترش امکانات زندگی انسانهاست، این امر نه تنها در مورد نسل حاضر بلکه برای نسل های آینده نیز باید مد نظر باشد.

منظور از توسعه پایدار تنها حفاظت از محیط زیست نیست، بلکه مفهوم جدیدی از رشد اقتصادی است. رشدی که عدالت و امکانات زندگی را برای تمام مردم جهان و نه تعداد اندکی افراد برگزیده است. در فرآیند توسعه پایدار سیاست های اقتصادی، مالی، تجاری، انرژی، کشاورزی و صنعتی به گونه ای طراحی می شود که توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را تداوم

^۱Sustained development

بخشد. بر این اساس دیگر نمی‌توان برای تامین مصارف جاری، بدهی‌های اقتصادی که باز پرداخت آن بر عهده نسل‌های آینده است، ایجاد کرد. در نهایت توسعه پایدار به معنی عدم تحمیل آسیب‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی به نسل‌های آینده است (توسلی، ۱۳۷۲).

اغلب تعاریف مطرح شده در ارتباط با شاخص‌های محیط زیست یا توسعه پایدار سعی دارند از عدم قطعیت شاخص‌های کیفی بکاهند و این کار را از طریق رقمی کردن مفاهیم و تبدیل آنها به متغیرهای عددی (چه بصورت صریح و یا بصورت تلویحی) انجام می‌دهند. در واقع، بر این نکته تاکید شده است که یکی از خصوصیات شاخص‌ها، کمی بودن آنها است. البته بطور کلی یک شاخص می‌تواند یک متغیر کیفی، یک رشته اعداد ترتیبی یا یک متغیر کمی (مقداری) باشد (کهن، ۱۳۷۶). یکی از شاخص‌های کیفی قدیمی "گونه‌های شاخص" است که کاربرد طولانی در اکولوژی داشته و برای تشخیص و تفکیک گونه‌های است که با یک شرایط بخصوص زیست محیطی ارتباط دارند و وجود این گونه‌ها دلیلی بوجود آن شرایط بخصوص است. شاخص‌های کیفی در سه حالت بر شاخص‌های کمی ترجیح دارند: وقتی اطلاعات کمی (مقداری) در دسترس نباشد، وقتی مشخصه مورد نظر ذاتا غیر قابل اندازه‌گیری باشد و زمانی که هزینه اندازه‌گیری تعیین کننده باشد. در بعضی حالات، ارزیابی‌های کیفی می‌توانند به نمادهای کمی تبدیل شوند. (کهن، ۱۳۷۶)

کهن شاخص‌های (کیفی) را شاخص‌های ذهنی می‌نامد و می‌گوید: دریافت‌ها و تمایلات ذهنی مردم، از جمله مبانی و معیارهایی است که می‌توان برای مجموعه‌ای از شاخص‌ها در نظر گرفت. رده بندی اهمیت عوامل گوناگون از نظر توده مردم می‌تواند به عنوان وسیله‌ای تطبیقی بمنظور تعیین مجموعه‌ای از شاخص‌ها بکار رود. در این روند ابتدا باید نمونه‌ای آماری بعنوان نماینده کل جمعیت تعیین شود و پس از آن افراد نمونه آماری، عواملی مانند مسکن، درآمد، شغل را بر طبق اهمیت هر یک از نظر رضایت مندی خود رده بندی کنند و اعلام دارند که به نظر آنان هر یک از این عوامل طی یک دوره زمانی خاص تا چه حد بهبود یافته‌اند. شاخص‌هایی که بر پایه این نوع اطلاعات به دست می‌آیند «شاخص‌های ذهنی» می‌باشند. (کهن، ۱۳۷۶)

توسعه روستایی

هدف از برنامه ریزی روستایی، یکی شناخت و آگاهی کافی از وضع موجود روستاها از نقطه نظرهای عوامل فیزیکی مانند داده‌های طبیعی، وضع ساختمانی روستا، سیما و بافت روستا، تاسیسات عمومی و شبکه راهها. عوامل اجتماعی مانند نحوه زندگی، روابط بین مردم، جمعیت موجود، آشنایی با فرهنگ‌ها و سنت‌ها. عوامل اقتصادی مانند کشاورزی، صنایع روستایی، دامپروری و مانند آن می‌باشد. در مطالعات وضع موجود روستاها، خواه ناخواه نکات مثبت و منفی عواملی که می‌توانند در سطح منطقه به توسعه و گسترش منطقه‌ای منجر شوند، با توجه به آنچه که در سطح روستاها از نظر نیروی انسانی، امکان استفاده از منابع موجود و چگونگی کاهش محدودیت‌ها وجود دارند، بررسی می‌شوند (حاتمی، ۱۳۸۸).

توسعه پایدار روستایی

توسعه پایدار روستایی فرایندی است که ارتقاء همه جانبه حیات روستایی را از طریق زمینه سازی و فعالیت‌های همساز با قابلیت‌ها و تنگناهای محیطی (به مفهوم عام آن) مورد تاکید قرار می‌دهد. بنابراین مهمترین هدف توسعه روستایی قابل زیست کردن عرصه‌های زندگی برای نسل‌های فعلی و آینده با تاکید خاص بر بهبود و توسعه مداوم روابط انسانی - محیطی می‌باشد. در صورت پذیرش چنین برداشتی نمی‌توان توسعه روستایی را در افزایش‌های کمی درآمد، تولید و یا برخورداری از واحدهای خدماتی خلاصه نمود (سعیدی، ۱۳۷۷). توسعه پایدار روستایی درصدد آن است که اهمیت محیط زیست روستایی را در برنامه ریزی‌های روستایی ارتقاء بخشد و به پایداری محیط زیست روستا می‌اندیشد، علاوه بر آن هدف توسعه پایدار روستایی بهبود و ارتقای کمی و کیفی سطح زندگی جامعه روستایی است. این امر زیستی به توازن بین دو فضای شهری و روستایی می‌انجامد و سبب ایجاد اعتماد به نفس در روستائیان از طریق ارتقای کیفی نیروی انسانی میگردد. توسعه پایدار روستایی با هدف برطرف نمودن احتیاجات انسانی جامعه روستایی و بهبود کیفیت و سطح زندگی روستائیان یک قالب و چارچوب مناسب برای نگرش به نحوه بهره‌برداری از منابع و ایجاد رابطه متعادل و متوازن بین انسان، اجتماع و طبیعت است. در توسعه پایدار روستایی، برنامه‌ها و

طرحها با مشارکت مردم صورت میگیرند و مدیریت آنها به عهده روستائیان است، مدیران طرحها، مسئولیت بسیج، تخصیص و بهره گیری از منابع موجود را به عهده دارند و باید این کار را به گونه ای انجام دهند که در نهایت اطمینان سرعت و کارایی به اهداف سازمان دست یابند. (مرتضوی، ۱۳۸۲) توسعه پایدار روستایی جزئی از توسعه پایدار کلان ملی به حساب می آید و تأکید اساسی آن بر ایجاد اعتماد به نفس لازم در جمعیت روستایی است که سبب بهبود سطح استانداردهای زندگی جامعه روستایی میشود و به کاهش عدم تعادل درآمدها و امکانات اقتصاد بین شهر و روستا منجر می گردد و با پویا سازی اقتصاد روستایی، ایجاد زمینه های مشارکت روستائیان و ارتقای کیفی نیروی انسانی با آموزش و ترویج به روستاها به مکانهایی متناسب با رشد و تعالی انسانها دربیابند (پازکی، ۱۳۸۷)

بررسی موقعیت جغرافیایی و وضع موجود شهر کوت سید نعیم

موقعیت جغرافیایی

موقعیت ریاضی شهر کوت سید نعیم

شهر کوت سید نعیم بین ۳۱ درجه تا ۳۲ درجه و ۵ دقیقه عرض شمالی، همچنین ۴۷ درجه و ۴۱ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۳۰ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع گردیده است (فرهنگ جغرافیایی آبادی های استان خوزستان - شهرستان اهواز سازمان ۱۳۸۵)

موقعیت نسبی شهر کوت سید نعیم

شهر کوت سید نعیم از طرف شمال به شهر حمیدیه، از جنوب به روستای طراح یک، از طرف شرق به روستای سید حسین و از غرب به شهر سوسنگرد محدود می شود. (شهرداری شهر کوت سید نعیم، ۱۳۹۹).

موقعیت جغرافیایی روستاهای مورد مطالعه

موقعیت جغرافیایی روستای سید عزیز

روستای سیدعزیز در ۳۹ درجه و ۷ دقیقه طول شرقی و ۲۷ درجه و ۲۸ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است. (فرمانداری شهرستان دشت آزادگان، ۱۳۹۴) روستای سید عزیز از جانب شمال به تپه ماهوری الله اکبر و از جنوب به دهقان ابوحنظله از جهت غرب با شهرستان دشت آزادگان و از جهت شرق به شهر حمیدیه محدود می شود. ارتفاع متوسط این روستا ۲۵ متر است (بنیاد مسکن دشت آزادگان، ۱۳۹۹)

موقعیت روستای سید عباس

روستای سید عباس در ۳۹ درجه و ۶ دقیقه طول شرقی و ۲۷ درجه و ۲۹ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است. روستای سید عباس از شمال به روستای جلیزی حنظله جنوب به جاده اهواز - سوسنگرد از جهت غرب با روستای سید عزیز و از جهت شرق به شهر حمیدیه محدود می شود. ارتفاع متوسط این روستا ۲۵ متر است (گزارش اقتصادی - اجتماعی دشت آزادگان - سازمان مدیریت و برنامه ریزی ۱۳۹۵)

روش تحلیل یافته ها

جهت تجزیه و تحلیل داده ها ابتدا از طریق پرسشنامه نظرات شهروندان مورد بررسی قرار گرفته و با استفاده از نرم افزار SPSS میانگین و انحراف معیار بدست آمد. سپس از طرق آزمون T فرضیه ها مورد آزمون قرار گرفت. همچنین پرسشنامه مدیران جهت بررسی عواملی که در بالارفتن کیفیت زندگی مردم شهر کوت سید نعیم موثر هستند از طریق مدل تاپسیس رتبه بندی شده اند.

مواد، روش داده ها

جامعه آماری: جامعه آماری جمعیت روستاهای سید عزیز و سید عباس که در مجموع ۸۴۰ نفر می باشند.

حجم نمونه: حجم جمعیت آماری این پژوهش ۲۶۳ نفر می باشد،

روش نمونه گیری: روش نمونه گیری مورد استفاده در این مقاله با توجه به نوع جامعه مورد بررسی و به جهت اینکه همه اعضاء بتوانند از شانس مساوی در انتخاب شدن نمونه گیری تصادفی ساده و اطلاعات از طریق پرسشنامه جمع آوری شده است. **پایایی و روایی پرسشنامه:** به منظور دستیابی به روایی مطلوب پرسشنامه، در تهیه پرسشنامه و تعیین سؤالات در ابتدا با استفاده از جلسات گفتگوی آزاد با اساتید محترم راهنما و مشاوره با افراد خبره و مطلع در امر مسائل مربوط به پروژه وهمچنین استاندارد بودن پرسشنامه روائی آن مورد تأیید واقع شد.

اعتبار (پایایی) پرسشنامه: با توجه به اینکه سؤالات پرسشنامه نهایی با ۲۰ گویه، با مقیاس لیکراتی نمره گذاری شد، برای تعیین ضریب پایایی آن، با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ ضریب پایایی ۰,۹۳ بدست آمد. پایایی ابزار پس از انجام تحلیل عاملی و حذف سؤالات نامناسب محاسبه گردید که نتیجه طبق جدول ۱-۱ است. آلفای کرونباخ بطور کلی با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است.

$$\alpha = \frac{k\bar{C}}{\bar{V} + (k-1)\bar{C}} \quad \text{یا} \quad \alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^k S_i^p}{\sigma^p} \right)$$

که در این روابط k تعداد سؤالات، S_i^p واریانس سوال i ام، σ^p واریانس مجموع کلی سؤالات، \bar{C} میانگین کواریانس بین سؤالات، و \bar{V} واریانس میانگین سؤالات می باشند (آلن و ین، ۲۰۰۲).

تحلیل یافته ها

یافته های تحلیلی تحقیق

بررسی وضعیت شاخص های پژوهش در محدوده مورد مطالعه

فرضیه اول - تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای همجوار تأثیر گذار بوده است. برای بررسی "شاخص تاثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای همجوار" از ۷ گویه استفاده شده که چگونگی توزیع نسبی پاسخگویی به گویه ها این جدول (۱) آمده است. میانگین کل شاخص ها برابر ۳/۴۰ می باشد. این میانگین در بازه ۱ تا ۵ تعریف شده است. با توجه به این جدول ملاحظه می شود میانگین شاخص ها از لحاظ رتبه از وضعیت مناسبی برخوردار می باشد. بالاترین میانگین مربوط به گویه تأثیر بر ایجاد و گسترش فرصت های شغلی بخش کشاورزی در روستا (۳/۹۲) و پایین ترین میانگین مربوط به گویه تأثیر بر افزایش درآمد خانوار روستایی بر اثر اشتغال در شهر (۲/۳۸) می باشد.

جدول ۱- شاخص تاثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای همجوار

ردیف	گویه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین
۱	تأثیر بر ایجاد و گسترش فرصت های شغلی بخش کشاورزی در روستا	۰/۶	۸/۷	۸/۷	۳۴/۷	۴۷/۳	۳/۹۲
۲	تأثیر بر تنوع تولیدات کشاورزی به منظور تأمین تقاضای بازار شهر	۰/۷	۷/۳	۳/۳	۴۱/۳	۴۷/۳	۳/۸۸
۳	تأثیر بر ایجاد و گسترش زمینه های فروش مستقیم محصولات کشاورزی	۲/۶	۲/۷	۲۰/۷	۳۰/۰	۴۴/۰	۳/۸۳
۴	تأثیر بر افزایش تقاضای محصولات کشاورزی با توجه به عرضه ارزان قیمت	۴/۷	۳/۳	۱۰/۰	۳۶/۰	۴۶/۰	۳/۱۱
۵	تأثیر بر امنیت شغلی روستائیان با توجه به تقاضای مستمر و روز افزون	۲/۷	۳/۳	۱۴/۰	۳۴/۰	۴۶/۰	۳/۳۴
۶	تأثیر بر افزایش درآمد خانوار روستایی بر اثر اشتغال در شهر	۰	۳/۷	۲۷/۳	۲۳/۳	۴۲/۰	۲/۳۸
۷	تأثیر افزایش قیمت زمین های کشاورزی به جهت همجواری با شهر	۱/۴	۹/۳	۳۰/۰	۲۲/۰	۳۷/۳	۳/۳۵
							۳/۴۰

فرضیه دوم- تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اجتماعی روستاهای همجوار تأثیر گذار بوده است.
برای بررسی " شاخص تاثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اجتماعی" از ۸ گویه استفاده شده که چگونگی توزیع نسبی پاسخگویی به گویه ها این جدول (۲) آمده است.
میانگین کل شاخص ها برابر ۳/۴۴ می باشد. این میانگین در بازه ۱ تا ۵ تعریف شده است. با توجه به این جدول ملاحظه می شود میانگین شاخص ها از لحاظ رتبه از وضعیت مناسبی برخوردار می باشد. بالاترین میانگین مربوط به گویه تاثیر بر بهبود شبکه های ارتباطی و حمل و نقل (راهها و حمل و نقل عمومی) (۳/۶۴) و پایین ترین میانگین مربوط به گویه تاثیر بر بهبود وضعیت ارتباطات و اطلاعات (بهبود امکانات پستی و مخابرات -اینترنت) (۳/۱۴) می باشد.

جدول ۲- شاخص تاثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اجتماعی

ردیف	گویه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین
۱	تاثیر بر بهبود شبکه های ارتباطی و حمل و نقل (راهها و حمل و نقل عمومی)	۲/۳	۹/۳	۲۳	۳۰/۳	۳۵/۱	۳/۶۴
۲	تاثیر بر بهبود کیفیت مصالح به کار رفته در مسکن روستایی	۱/۵	۱۲/۶	۱۶/۹	۳۲/۸	۳۶/۲	۳/۵۲
۳	تاثیر بر بهبود امکانات مسکن (آشپزخانه و حمام و ...)	۲/۵	۱۰/۳	۲۶/۷	۲۷/۸	۳۲/۶	۳/۵۱
۴	تاثیر بر بهبود دسترسی به امکانات آموزشی	۶/۱	۹/۵	۱۹/۴	۲۶/۲	۳۸/۸	۳/۶۲
۵	تاثیر بر افزایش دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی	۸/۲	۹/۲	۲۲/۴	۲۵/۶	۳۴/۵	۳/۷۱
۶	تاثیر بر بهبود وضعیت تفریحی و اوقات فراغت (دسترسی به فضای ورزشی و فرهنگی)	۲/۶	۲/۷	۲۰/۷	۳۰/۰	۴۴/۰	۳/۲۱
۷	تاثیر بر گسترش استفاده از کتابخانه و روزنامه و نشریات	۱/۷	۱۰/۸	۲۳/۴	۲۹	۳۵/۱	۳/۱۹
۸	تاثیر بر بهبود وضعیت ارتباطات و اطلاعات (بهبود امکانات پستی و مخابرات -اینترنت)	۳/۴	۱۲/۳	۲۳/۶	۲۹/۹	۳۰/۹	۳/۱۴
	جمع						۳/۴۴

رتبه بندی شاخص های تاثیرات تبدیل نقاط روستایی بر کیفیت زندگی روستاهای همجوار شهر کوت سید نعیم دشت آزادگان با استفاده از مدل Topsis

یکی از روشهای برنامه ریزی چند شاخصه روش (TOPSIS) می باشد. این روش در سال ۱۹۸۱ توسط هوانگ و یون معرفی شد. ایده این روش تکنیکی جهت مرتب کردن اولویت ها (شاخص ها) بر اساس شباهت با یک ایدال است که خلاصه این تکنیک بدین شرح است:

گزینه ای از رتبه بهتری برخوردار است که به ایده ال مثبت نزدیکتر و از ایدال منفی دورتر باشد.
بر این اساس:

ایده ال مثبت: یک گزینه مجازی است که در همه شاخص ها دارای بهترین مقدار است و آن را (A^+) می نامیم.
ایده ال منفی: یک گزینه مجازی است که در همه شاخص ها دارای بدترین مقدار است و آن را (A^-) می نامیم.

در این پژوهش برای رتبه بندی شاخص های تاثیرات تبدیل نقاط روستایی بر کیفیت زندگی روستاهای همجوار شهر کوت سید نعیم دشت آزادگان با توجه به شاخص های مورد بررسی از روش تاپسیس یا رتبه بندی ترجیحات بر اساس تشابه به پاسخ ایده ال و آنتروپی بهره گرفته شده است.

آزمون فرضیه ها

فرضیه اول- تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای همجوار تأثیر گذار بوده است. پس از تعیین میانگین شاخص ها جدول (۳) برای سنجش میزان تأثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای همجوار از آزمون T استفاده شد.

جدول ۳- نتایج آزمون T تأثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای

همجوار

متغیر	آزمون	مقدار آزمون R	سطح معنی داری	میانگین بدست آمده
تأثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای همجوار	T	۰/۲۲۳۰	۰/۰۰۰	۳/۴۰

منبع: نگارنده، ۱۳۹۹

بر طبق جدول (۴-۱۵) نتایج تحلیل T نمرات شاخص تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای همجوار آمده است. با توجه به داده های جدول فوق چون مقدار p-value از $\alpha=0/05$ کوچکتر است، بنابراین تفاوت بین میانگین بدست آمده و میانگین جامعه در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار می باشد. با توجه به اینکه میانگین بدست آمده (۳/۴۰) بزرگتر از میانگین جامعه (۳) می باشد؛ فرضیه تایید می شود.

فرضیه دوم- تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اجتماعی روستاهای همجوار تأثیر گذار بوده است. پس از تعیین میانگین شاخص ها جدول (۴) برای سنجش میزان تأثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اجتماعی " از آزمون T استفاده شد.

جدول ۴- نتایج آزمون T تأثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای

همجوار

متغیر	آزمون	مقدار آزمون R	سطح معنی داری	میانگین بدست آمده
تأثیرگذاری تبدیل روستای کوت سیدنعیم به- شهر، بر شرایط اجتماعی روستاهای همجوار	T	۰/۷۷۲	۰/۰۰۰	۳/۴۴

ماخذ: نگارنده، ۱۳۹۹

بر طبق جدول (۴) نتایج تحلیل T نمرات شاخص تبدیل روستای کوت سیدنعیم به شهر، بر شرایط اقتصادی روستاهای همجوار آمده است. با توجه به داده های جدول فوق چون مقدار p-value از $\alpha=0/05$ کوچکتر است، بنابراین تفاوت بین میانگین بدست آمده و میانگین جامعه در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار می باشد. با توجه به اینکه میانگین بدست آمده (۳/۴۴) بزرگتر از میانگین جامعه (۳) می باشد؛ فرضیه تایید می شود.

بحث و نتیجه گیری

در بیشتر کشورهای در حال توسعه، توجه برنامه ریزان به تمرکززدایی فضایی کالبدی سرزمین با هدف توازن بخشیدن به نظام سکونتگاهی، مهار رشد ناهنجار کلانشهرها، کاهش نابرابری های منطقه ای و دوگانگی شهری روستایی، ایجاد فرصت های شغلی جدید، بهبود کیفیت زندگی در نواحی شهری و روستایی، و کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ به راهبردهای متفاوتی در زمینه توزیع جمعیت و شهرنشینی منجر شده است. یکی از مهمترین راهبردهای موجود در این خصوص، توجه به تقویت شهرهای کوچک و حمایت از این گونه شهرها در شبکه شهری کشور است.

به طور کلی برای اینکه ارتقای روستاها به شهر به عنوان نوعی دگردیسی در سکونتگاه های انسانی به دستیابی به اهداف توسعه روستایی و منطقه ای و نهایتاً توسعه ملی کمک کند. و بازتاب های منفی آن نیز کمتر شود و یا به طور کامل مرتفع گردد، می بایست دو موضوع مشخص را نیز در نظر گرفت. ابتدا باید ملاک و معیارهایی منطقی و علمی برای تبدیل روستا به شهر و البته هماهنگ با اهداف و چارچوب راهبرد توسعه شهرهای کوچک تعیین گردد. این خود نیازمند تغییر در برخی از معیارهای فعلی در زمینه شناخت شهر به ویژه در بعد جمعیتی است. دوم اینکه به منظور سازماندهی و توسعه روستاهایی که تاکنون به شهر ارتقا یافته اند، می بایست راهبرد توسعه شهرهای کوچک تدوین گردد و ملاک عمل قرار گیرد. در این خصوص باید سیاست هایی را اعمال کرد تا پیوستگی و روابط متقابل هرچه بهتر بین شهرهای کوچک و روستاها ایجاد شود تا شهرهای کوچک پسران لازم و همچنین پویایی مناسب را در ابعاد مختلف اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی بیابند.

در این پژوهش دو فرضیه مطرح شد که بر این اساس میانگین شاخص ها برای فرضیه اول ۳/۴۰ و برای فرضیه دوم ۳/۴۴ که در نتیجه هر دو فرضیه تایید شدند.

همچنین با توجه به مدل تاپسیس شاخص افزایش قیمت زمین های کشاورزی با وزن ۰,۷۵۶ در رتبه اول، شاخص ایجاد و گسترش زمینه های فروش مستقیم محصولات کشاورزی با وزن ۰,۷۴۷ در رتبه دوم، شاخص تنوع تولیدات کشاورزی با وزن ۰,۶۳۵ در رتبه سوم، شاخص بهبود شبکه های ارتباطی و حمل و نقل با وزن ۰,۶۲۵ در رتبه چهارم، شاخص افزایش دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی با وزن ۰,۵۱۲ در رتبه پنجم، شاخص گسترش فرصت های شغلی بخش کشاورزی در روستا با وزن ۰,۵۰۸ در رتبه ششم،

شاخص بهبود دسترسی به امکانات آموزشی با وزن ۰,۲۹۷ در رتبه هفتم، شاخص بهبود کیفیت مصالح ۰,۲۸۶ در رتبه هشتم تحلیل نتایج حاصل از روش تاپسیس نشان می دهد که شاخص های مورد بررسی با میانگین عملکرد ۰,۵۴۵ می باشند. در این مطالعه تلاش شد که تاثیرات ناشی از تغییر سکونتگاههای روستایی به شهر در ارتقای کیفیت شرایط اجتماعی و اقتصادی مناطق روستایی همجوار روستای همجوار (سید عزیز- سید عباس) شهر کوت سید نعیم شهرستان سوسنگرد مورد بررسی قرار گیرد. گرچه با تبدیل روستای کوت سید نعیم به شهر انجام برخی از فعالیت های کشاورزی از جمله دامداری در شهر محدود شده و تعداد دام های بهره برداران به ویژه گوسفند و گاو در شهر کاهش یافته است، اما در تغییر کاربری اراضی و کاهش اراضی کشاورزی چندان مؤثر نبوده و تنها با افزایش انگیزه ماندن در محل و جذب جمعیت جوان به بخش کشاورزی، از میانگین سن نیروی انسانی شاغل در بخش کشاورزی شهر کوت سید نعیم و روستاهای مجاور آن تا حدودی کاسته است جذب جمعیت باسواد به بخش کشاورزی و افزایش میانگین سواد نیروی انسانی شاغل در بخش کشاورزی را نیز میتوان از دیگر پیامدهای تبدیل روستای کوت سید نعیم به شهر برشمرد.

بنابراین، بر اساس این بررسی، مهمترین مزایای تبدیل روستا به شهر عبارتند از:

-افزایش علاقه ساکنان به ماندن در محل سکونت فعلی و در نتیجه، تثبیت جمعیت اینگونه روستاها؛

- کاهش مهاجرت از اینگونه روستاها؛

-جذب جمعیت روستاهای مجاور و کاهش مهاجرت برون منطقه ای؛

-بهبود شرایط جذب نیروی جوان در بخش کشاورزی این مناطق؛

- بهبود شرایط جذب فارغ التحصیلان در بخش کشاورزی این مناطق؛

-ایجاد شرایط تبدیل فعالیتهای سنتی به نوین در بخش کشاورزی این مناطق.

منابع

۱. احمدیان، رضا، ۱۳۹۲، طرح های توسعه شهری، ناکارآمد و تحقق ناپذیر، ماهنامه شهرداری ها، سال پنجم، شماره ۵۰
۲. تقوایی، علی اکبر و رسول تاجدار (۱۳۹۸) درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکردی تحلیلی، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۳

۳. خانعلی‌زاده، مرتضی، (۱۳۹۸) ، مفهوم شهر و روستا . رودسر اشکور سفلی (روستای اینی).
۴. رضوانی، محمدرضا و همکاران(۱۳۹۶)، نقش و عملکرد شهرهای کوچک در توسعه روستایی با استفاده از روش تحلیل شبکه (دهستان رونیز؛ شهرستان استهبان)، فصل نامه پژوهش های جغرافیایی، شماره ۶۱
۵. سازمان زمین شناسی جنوب غرب کشور،(۱۳۹۴)، بررسی زمین شناسی منطقه دشت آزادگان
۶. سازمان هواشناسی استان خوزستان،(۱۳۹۴) ، گزارش وضعیت آب و هوایی شهر حمیدیه
۷. شکویی، حسین؛ (۱۳۹۳)، دیدگاههای نو در جغرافیای شهری، انتشارات سمت، چاپ چهارم.
۸. فرهنگ جغرافیایی آبادی های استان خوزستان – شهرستان اهواز سازمان (۱۳۹۵)، انتشارات نیروهای مسلح
۹. کاستلز، مانوئل،(۱۳۹۵)، عصر اطلاعات، اقتصاد، جامعه و فرهنگ (ظهور جامعه شبکه‌ای)، مترجمین احد علی‌قلیان و افشین خاکباز، انتشارات طرح نو، تهران، چاپ پنجم
۱۰. مرکز آمار ایران،(۱۳۹۴)، آمار جمعیتی دشت آزادگان- سوسنگرد
11. Department of Town. and Country Planning, 2011 Managing Urban Growth: Challenges for Small Cities.The 44th EAROPH Planning Conference. Brunei, Darussalam”. Regional
12. McGill, R (2018), “Viewpoint Urban management in developing countries”, Cities, Vol. 15, No. 6, pp. 463–471.
13. Owusu, G., (2015), The role of District Capitals in regional development: Linking smalltowns, rural-urban linkages and decentralisation in Ghana, International Development Planning Review, 27. pp. 59-90.
14. Schrank, D. L and Farnsworth, S.P (2019), SMALL CITY SYNTHESIS OF TRANSPORTATION PLANNING AND ECONOMIC DEVELOPMENT: USER’S GUIDE
15. www.amary.ir/topsis